

Οι Καταβασίες της εορτής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου

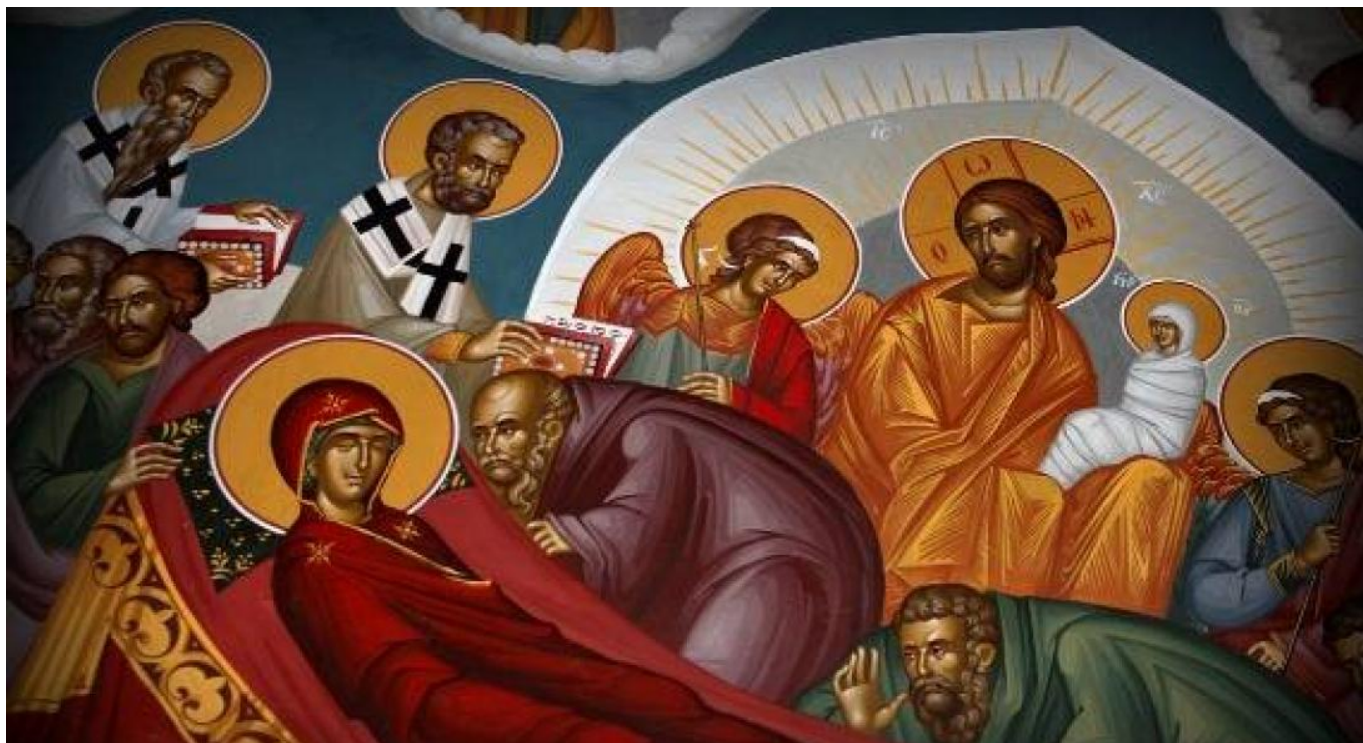
Ορθοδοξία / Θεία Λατρεία

Ιεροδιάκονος Γεώργιος Ζαραβέλας, Θεολόγος, ΜΑ Ιστορικής Θεολογίας – Λειτουργικής ΕΚΠΑ

Η θεομητορική εορτή της Κοιμήσεως της Θεοτόκου συνιστά την μεγαλύτερη των εορτών του θέρους. Η υμνογραφία της, πλούσια σε περιεχόμενο, τονίζει την ιερότητα του προσώπου της Θεομήτορος και αναδεικνύει το γεγονός της Κοιμήσεώς της, μα κυρίως την μοναδικότητα της Μεταστάσεώς της στους ουραμούς.

Μεταξύ των προβλημάτων στην τυπική διάταξη των ακολουθιών της εν λόγω εορτής περιλαμβάνεται και το ζήτημα των καταβασιών, οι οποίες ψάλλονται στον όρθο της κυριώνυμης ημέρας. Ανατρέχοντας στο λειτουργικό βιβλίο του Μηναίου Αυγούστου συναντούμε την ύπαρξη δύο κανόνων. Ο α' κανόνας συνιστά ποίημα του Κοσμά μοναχού, έχει συντεθειθεί σε ήχο α', με ειρμό α' ωδής «Πεποικιλμένα τη θεία δόξη». Ακολουθως, ο β' κανόνας είναι ποίημα Ιωάννου του Δαμασκηνού, συντεθειμένος σε ήχο δ' και με ειρμό α' ωδής «Ανοίξω το στόμα μου».

Ερχόμενοι στις σχετικές τυπικές διατάξεις έχουμε να σημειώσουμε τα ακόλουθα. Το ενιαύσιο εκδιδόμενο τυπικό της Ελλαδικής Εκκλησίας, όπως αυτό περιλαμβάνεται στα Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδος, ορίζει ως ψαλλόμενες καταβασίες τους ειρμούς του α' κανόνα, μη αναφερόμενο καν στους ειρμούς του δευτέρου. Η θέση αυτή είναι εύλογη, αφού πηγή και πρότυπο του τυπικού των ιερών ακολουθιών είναι το Τυπικό ΜτΧΕ του Γεωργίου Βιολάκη. Το τελευταίο αναφέρεται ακριβώς μόνο στις καταβασίες του α' κανόνα, χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις. Σημειώνεται ότι το τυπικό Βιολάκη καταγράφει ουσιαστικά την τάξη του Πατριαρχικού Ναού την εποχή του μακαριστού πρωτοψάλτη του, χωρίς να λειτουργεί κριτικά με βάση τη χειρόγραφη και έντυπη περί του τυπικού των ιερών ακολουθιών παράδοση, με οτιδήποτε μπορεί αυτό να συνεπάγεται. Την ίδια τάξη καταγράφει και το προγενέστερο αυτού Τυπικό του Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου.

Με βάση τα ανωτέρω, τα Δίπτυχα της Εκκλησίας της Ελλάδος ορθώς πράττουν και σημειώνουν ως καταβασίες μόνο τους ειρμούς του α' κανόνα, αφού η επίσημη τυπική διάταξη της εν Ελλάδι Εκκλησίας και οδοδείκτης για τη σύνταξή τους είναι το τυπικό του Βιολάκη.

Η θέση του ανωτέρω τυπικού, όμως, δεν συνεπάγεται και το εσφαλμένο της μελώδησης διπλών καταβασιών, δηλαδή των ειρμών και των δυο κανόνων. Η χειρόγραφη παράδοση είναι ιδιαίτερα πλούσια για το ζήτημα. Ο Κ. Παπαγιάννης στο πόνημά του Σύστημα Τυπικού αρχικώς συντάσσεται με την ανωτέρω διάταξη. Στην γενική περί καταβασιών εισαγωγική ενότητα αναφέρει, πως διπλές

καταβασίες ψάλλονται στις εορτές Χριστουγέννων, Περιτομής, Θεοφανείων και Πεντηκοστής, αλλά και κατά την ημέρα της απόδοσής τους, χωρίς αναφορά στην εορτή της Κοιμήσεως. Στην παραπομπή 1077, όμως, αναφέρει με θετικό τρόπο την διάταξη της μελώδησης διπλών καταβασιών, παραπέμποντας σε συγκεκριμένες πηγές. Πιο αναλυτικά, τα τυπικά του Ναού της Αναστάσεως και της μονής της Ευεργέτιδος ορίζουν καταβασίες μόνο τους ειρμούς του β' κανόνα, ενώ τα τυπικά της Μονής Αγίου Παύλου, της Μονής Διονυσίου, της Μονής Ξηροποτάμου, του Μεθοδίου Ιερομονάχου (δηλαδή οι τυπικές διατάξεις της Μονής Σίμωνος Πέτρας) και του Γεωργίου Ρήγα ορίζουν να ψάλλονται διπλές καταβασίες, με τους ειρμούς και των δύο κανόνων.

Το τυπικό της Μονής του Αγίου Σάββα ορίζει κι αυτό διπλές καταβασίες, αλλά με ασάφεια διατύπωσης, αφού αναφέρει πως μετά από κάθε ωδή των κανόνων ψάλλονται οι ειρμοί ανά μία, έχοντας προηγουμένως σημειώσει, ότι στην οικεία θέση τους και προ των τροπαριών κάθε κανόνα ψάλλονται οι ειρμοί άνευ στίχου, τόσο για τον α', όσο και για τον β' κανόνα. Ορίζει, σαφώς, οι καταβασίες να ψάλλονται στην κανονική θέση τους, δηλαδή στο τέλος κάθε ωδής και όχι όλες μαζί, μετά την πλήρωση και της η' ωδής των κανόνων, όπως έχει επικρατήσει στις σύγχρονες τυπικές διατάξεις.

Κρίνοντας από τα ανωτέρω, η ψαλμωδία διπλών καταβασιών δεν είναι αποδοκιμαστέα, αλλά μάλλον επικροτείται, ιδίως από τη μοναστική περί του τυπικού των ακολουθιών παράδοση, αλλά και από την ισχυρή λειτουργική παράδοση πολλών εκκλησιαστικών συνάξεων. Η επίσημη τυπική διάταξη ορίζει καταβασίες μόνο του α' κανόνα, αλλά η πρακτική των διπλών καταβασιών δεν είναι απαράδεκτη, αφού ερείδεται σε παλαιά τυπικά της μοναστηριακής παράδοσης και αναδεικνύει σε ένα ακόμα σημείο της την ιδιαίτερη σημασία της εορτής της Μεταστάσεως της Θεοτόκου.

naxioimelistes.blogspot.com

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

Βιολάκη Γ., *Τυπικόν της του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας*, Σειρά: Εκκλησιαστική Βιβλιοθήκη, εκδ. Βασ. Δ. Σαλίβερου, Αθήναι χ.χ.

Δοσιθέου αρχιμανδρίτου (επιμ.), *Τυπικόν του Οσίου και Θεοφόρου Πατρός ημών Σάββα του Ηγιασμένου*, εκδ. Ιερά Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας Τατάρνης, Αθήνα

2010.

Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου, *Τυπικόν εκκλησιαστικόν κατά το ύφος της του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1838.

Μεθοδίου Ιερομονάχου, *Τυπικόν*, εκδ. Ιερά Μονή Σίμωνος Πέτρας, Άγιον Όρος 2016.

Παπαγιάννη Κων., *Σύστημα Τυπικού των ιερών ακολουθιών του όλου ενιαυτού*, εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 2006.

Ρήγα Γ., *Τυπικόν*, Σειρά: Λειτουργικά Βλατάδων, αρ. 1, εκδ. Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Μελετών, Θεσσαλονίκη 1994.

Σκρέττα Νικ. (επιμ.), *Τυπικόν Αγίου Σάββα*, εκδ. Ιεράς Λαύρας Σάββα του Ηγιασμένου, Θεσσαλονίκη 2017.

<https://bit.ly/3SNlpuF>